

Povijesni kontekst romana Kći Lotrščaka Marije Jurić Zagorke

Andrašec, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:399325>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Katarina Andrašec

**POVIJESNI KONTEKST ROMANA *KĆI
LOTRŠČAKA* MARIJE JURIĆ ZAGORKE**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

KATARINA ANDRAŠEC

**POVIJESNI KONTEKST ROMANA *KĆI
LOTRŠČAKA* MARIJE JURIĆ ZAGORKE**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Dubravka Zima

Zagreb, 2022.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	4
2. Stvaralaštvo Marije Jurić Zagorke	5
3. Zagorkini povijesni romani	7
4. Mit i ritual u romanu <i>Kći Lotrščaka</i>	9
4.1. Poganski mitovi	9
4.2. Kršćanski mitovi	11
4.3. Nacionalni mitovi	12
5. Povijesni kontekst romana	13
6. Analiza protagonista romana.....	17
7. Zaključak.....	20
8. Sažetak	21
9. Popis literature.....	22

1. Uvod

U ovom će se radu roman Marije Jurić Zagorke *Kći Lotrščaka* istražiti s obzirom na povijesni kontekst i historiografsku obradu događaja koji se u romanu navode. Roman s podnaslovom *Čarobna priča o Manduši zlatokosoj i postanku slavnog kraljevskog grada na sedam kula* uokviren je dvjema najpoznatijim zagrebačkim legendama – o Manduši, postanku grada Zagreba i imena Manduševca te o Bogorodičinoj slici, nađenoj uz napuštenu Mandu u zvoniku Lotrščaku, simbolizirajući motiv spasa. Uz to, prisutna je i legenda o postanku imena Turopolje. Takav povijesni kontekst, kao i način na koji autorica koristi historiografiju u gradnji pustolovnog narativa, analizirat će se s obzirom na mitove i rituale prisutne u romanu, a podijeljeni su na poganske, kršćanske i nacionalne mitove. U analizi se oslanjam na interpretacije Biljane Oklopčić, Krešimira Nemeca i Maše Kolanović. Povijest u ideološkom kontekstu tumači i sam naslov romana koji će biti okosnica za pripovjedne strategije, kao i prikaz povijesnih figura.

2. Stvaralaštvo Marije Jurić Zagorke

Hrvatska novinarka i književnica, Marija Jurić Zagorka, rođena je u selu Negovec kraj Vrbovca (Lasić 1986: 11). Preminula je u noći s 29. na 30. studenog 1957. g. u svom stanu na Dolcu 8 (<http://zagorka.net/biografija/>, 11. 8. 2022.). U literaturi o Zagorki najčešće su spominjane tri godine kao godine njezina rođenja: 1873., 1876. i 1879., dok na nadgrobnoj ploči u mirogojskim arkadama, gdje je pokopana, piše da je rođena 1. ožujka 1879. (Lasić 1986: 11). Istraživanjem crkvenih matrica i knjiga rođenih ustanovilo se da je točan datum rođenja 2. ožujka 1873. (<http://zagorka.net/biografija/>, 11. 8. 2022.). Njezini roditelji, Ivan Jurić i Josipa Jurić rođ. Domin, živjeli su u to vrijeme na imanju grofa Erdödyja, a ubrzo su se nakon Marijina rođenja preselili na imanje Golubovec u blizini Krapine čiji je vlasnik bio barun Geza Rauch (<http://zagorka.net/biografija/>, 11. 8. 2022.). U Rauchovu dvorcu dobiva privatnu poduku s ostalom plemićkom djecom, potom odlazi na školovanje u Varaždin, a nakon toga u Višu djevojačku školu u samostanu Sestara milosrdnica u Zagrebu, gdje osniva svoje prve novine, *samostanske novine*, koje sama uređuje i piše (<http://zagorka.net/biografija/>, 11. 8. 2022.). Godine 1886. objavljuje svoju prvu crticu *Pod sljemenom* u časopisu za mlade *Bršljan*, 1886./87. g. postaje članicom kazališne družine u samostanskoj školi te piše svoj prvi dramski tekst *Kalista i Doroteja* nadahnut rimskom poviješću koji za božićne blagdane izvodi školska kazališna družina (<http://zagorka.net/biografija/>, 11. 8. 2022.). God. 1887./88. piše domoljubnu dramu u stihovima naslovljenu *Katarina Zrinska*, a 1889. g., nekoliko mjeseci prije završetka školske godine i zadnjeg razreda, zbog nesređenih obiteljskih odnosa, o kojima je progovorila u autobiografskoj knjizi *Kamen na cesti*, napušta školu (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija). Pod muškim pseudonimom M. Jurica Zagorski 1890. g. osniva i uređuje krapinski učenički list *Zagorsko proljeće*. U *Obzoru* objavljuje članak *Jedan čovjek (Egy percz)*, nakon čega, na preporuku biskupa Josipa Jurja Strossmayera, dobiva novinarsku službu u redakciji *Obzora* čime je započela uspon u novinarskoj karijeri, opterećen položajem žene u onodobnom društvu (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija). U studenome 1897. g. osniva prvu žensku sindikalnu organizaciju u Hrvatskoj, *Kolo radnih žena*, u kojem je okupila radnice iz Dioničke tiskare (<http://zagorka.net/biografija/>, 11. 8. 2022.). Tijekom 1898. g. njezina suradnja u *Obzoru* bila je vrlo intenzivna, uz reportaže sa zagrebačkih saborskih rasprava i političkog stanja u Mađarskoj, objavljuje crtice, humoristične skice, kraće autobiografske zapise i

podliste (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija). Također, tih je godina počela surađivati i u tadašnjim najuglednijim književnim časopisima, *Viencu* i sarajevskoj *Nadi* (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija).

Na Strossmayerov nagovor počinje pisati romane namijenjene širemu čitateljstvu, a njezina pretpostavka da će pisanjem povijesnih romana postići najbolji učinak uskoro se pokazala istinitom (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija). U *Obzoru* 1899. g. objavljuje svoj prvi roman *Roblje*, a iste je godine objavljen i u knjižnom obliku (<http://zagorka.net/biografija/>, 11. 8. 2022.). Na sceni zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta izvedene su prve Zagorkine drame, jednočinke *Što žena umije* i *Novi roman* (<http://zagorka.net/biografija/>, 12. 8. 2022.). God. 1909. piše roman *Kneginja iz Petrinjske ulice*, čime se među prvima okušala u pisanju kriminalističkog romana (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija). Zagorka je pravu čitateljsku afirmaciju stekla romaneskim ciklusom *Grička vještica* (1912-1914) (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija). Komedijama, lakrdijama, jednočinkama, satirama i povijesnim dramama (*Filip Košenski* i *Evica Gupčeva*) značajna je za razvoj hrvatske dramske književnosti, a njezino je najbolje scensko djelo *Jalnuševčani* (1917) (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija). Objavljuje roman *Kći Lotrščaka* 1921./22. g., a 1924. g. povijesni roman *Republikanci* (<http://zagorka.net/biografija/>, 12. 8. 2022.). Pokreće *Ženski list* (1925-1938), prvi časopis namijenjen ženskoj publici, i *Hrvaticu*, u kojoj objavljuje roman u nastavcima *Mala revolucionarka* (1939-1940) (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija).

Ostala djela: *Vladko Šaretić* (1903), *Crveni ocean* (1918–19), *Tozuki* (1922), *Kaptolski antikrist* (1925–26), *Modri đavo* (1926), *Plameni inkvizitori ili kameni križari* (1928–29), *Krijeposni griješnici* (1929–30), *Gordana* (1933–35), *Vitez slavonske ravni* (1937–38), *Kraljica Hrvata* (1937–39), *Pustolovine novorođenog Petrice Kerempuha* (1939–49), *Jadranka* (1953) (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija).

„Njezini romani, prevedeni na mnoge jezike, imali su veliku ulogu u održavanju kontinuiteta hrv. pov. romana. Premda je njezino stvaralaštvo razmjerno rano počeo pratiti kvalifikativ najčitanije hrv. književnice, sve do oživljavanja teorijskoga zanimanja za proučavanje trivijalne književnosti ono nije bilo predmetom ozbiljnijega zanimanja knjiž. znanstvenika“ (Jurić, Marija – Zagorka, Hrvatska enciklopedija).

3. Zagorkini povijesni romani

Zagorkinim se korpusom povijesnih romana posebno bavio Krešimir Nemeć, koji napominje kako su Zagorkini povijesni romani obogaćeni dinamičkim motivima i gotovim formulama preuzetih iz avanturističkih, viteških, ljubavnih i gotskih romana (Nemeć 1998: 76). „Fabule su razgranate, zasićene energijom i aktivizmom, a značajnu ulogu imaju prokušani rekviziti i sredstava za stvaranje i zadržavanje napetosti: zagonetna ubojstva, spas u zadnji čas, uvođenje likova koji mijenjaju identitet, kobne slutnje, nagli obrati, različiti efekti iznenađenja, krađa važnih pisama, „oživljavanje“ već mrtvih likova, stalna iskušenja glavnih junaka i sl.“ (Nemeć 1998: 76). Sustavnim uvođenjem romanesknih zapleta, dodavanjem zagonetki i ekscenčnih situacija, neprekidnim kretanjem iz jedne krize u drugu stvara se pravo narativno djelo (Nemeć 1998: 76-77). Zbivanja nerijetko imaju ishodište u povijesnim izvorima, koje sama Zagorka ponekad ističe i u fusnotama, a koristi i apokrifne podatke te nepouzdanu izvore (usmena predaja, legende) (Nemeć 1998: 77). „No povijest je u njezinim romanima tek »prozirna krinka iza koje se skriva simplificirana sadašnjost«“ (Donat prema Nemeć 1998: 77). Uvijek su u prvom planu ljubavne veze i političke spletke povezane s nacionalnom problematikom, a za Zagorkina djela svojstvena je internacionalna politička subverzivnost, odnosno protunjemački i protuaustrijski stav, borba za nacionalnu neovisnost, kritika Khuenova aparata, osuda odnarođivanja i socijalni angažman (Nemeć 1998: 77).

„Na niz prokušanih načina koje je tijekom vremena razvila trivijalna literatura u Zagorkinim se romanima stimulira identifikacija čitatelja s glavnim junacima. Siniša i Nera, Gordana, Hrabren i Krasenka, Manduša i Divljan... postaju zapravo čitateljevi intimni uzori, idealni likovi želja; on se zamišlja u njihovu položaju, neposredno proživljava njihovu sudbinu, strepi za njihov život. Likovi su plošno atribuirani i strogo polarizirani, s unaprijed zadanim karakternim osobinama: ili su dobri ili zli, dakle bez psiholoških nijansi. Zagorka je u historijske likove projicirala svoje neostvarene težnje, svoje sklonosti i mržnje“ (Nemeć 1998: 77). Tako se radnje svode na putanju dobra i zla, na konstantnu borbu antagonističkih parova, crnih i bijelih figura, uglavnom sa sretnim završetkom, a nakon brojnih zapleta, bezizlaznih situacija, iskušenja, napora i zapreka idealni junak ostvaruje vlastiti cilj (Nemeć 1998: 77). Time fabularno razrješenje potvrđuje pobjedu tradicionalnih moralnih vrednota – domoljublja, kreposti i pravde (Nemeć 1998: 77).

Zagorka je bila neiscrpane imaginacije, ali i veliki, u nas još nedosegnuti kombinator u stvaranju zapleta (Nemec 1998: 79). „Tajna je njezine popularnosti u komunikativnosti, u upravo hipnotičkom učinku njezinih priča, u znalačkom korištenju arhetipskih situacija i lako prihvatljivih pripovjednih konvencija te u stvaranju fabularnih shema čije praćenje ne iziskuje napor niti traži neke osobite intelektualne dispozicije. Osim toga, njezini su romani pocrtavali kontrast između prozaične građanske stvarnosti i zavodljivoga svijeta avantura, tajni i opasnosti“ (Nemec 1998: 79). Konstruirala je situacije »koje su za mnoge čitaoce tako privlačne da predstavljaju realizaciju njihovih skrovitih želja i snova« (Sekulić prema Nemec 1998: 79). Naposljetku, njezini su romani širili hrvatsku čitateljsku bazu i uzdizali nacionalnu svijest, što je i bila Zagorkina osnovna intencija (Nemec 1998: 79).

Fabularna je okosnica Zagorkinih romana povijesni i društveni Zagreb s raskošnim plemićkim, velikaškim salonima i kurijama (Detoni Dujmić 1998: 161). Težeći autentičnosti obilazila je arhive, s ciljem proučavanja hrvatskih povjesnica (Detoni Dujmić 1998: 161). Zanimao ju je srednji vijek, tlocrti srednjovjekovnih dvoraca, Griča, staroga Zagreba (Detoni Dujmić 1998: 161). „Prvenstveno zaokupljena recepcijom, jer prema vlastitim riječima »nije imala nikada nikoga osim publike«, Zagorka je tragala za onim povijesnim iskustvom koje će se na najlakši način primijeniti na tadašnjicu. U povijesti je vidjela rezervat senzacionalnih priča. Zato je izvrsno prostudiranu povijesnu referentnost udružila s raznim »lakim« dodacima zahvaljujući kojima povijest postaje transparentnija. Bili su to ljubavni, pustolovni i kriminalistički potkodovi. Tako pojednostavljenu povijest obilježila je još jednom težnjom, više ili manje tipičnom za sredine u kojima je vladao osjećaj stalne nacionalne ugroženosti: književna transkripcija povijesti bila je pretežito u znaku prepoznavanja i održavanja nacionalnog identiteta“ (Detoni Dujmić 1998: 161). U Zagorkinim romanima povijest je sjecište zla, ali i vrhunske dobrote, koja ne ovisi samo o monumentalnim pojedincima, već se nazire iz spleta malih, poluanonimnih osoba iz puka na kojima se „velika“ povijest često prelamala (Detoni Dujmić 1998: 161). Zagorka dozvoljava da neki dijelovi radnje odu u halucinantno kako bi povijest ili neka druga društvena zbivanja senzacionalistički osvjetlila na rubu iracionalnoga kaosa; „tada se javlja svojevrsna likova samoraznost (npr. nedužni pojedinci sami nerazborito srljaju u opasnost), zapada se u stanja raznih opasnih krajnosti (na rubu sloma i ludila, na granici ništavila), iskazuju se dubinske razine

podsvijesti s demonskim u biću, susret Erosa i Thanatosa, groteskna izobličenosť dobra i ljepote, infernalizacija zbilje i povijesti“ (Detoni Dujmić 1998: 163).

Fantastična je građa ponekad u svezi s folklornom predajom, primjerice pustolovni tijek romana *Kći Lotrščaka* isprepleten je legendama vezanima uz Kamenita vrata, Grič, vrelo Manduševac, a oživljen je i turopoljski junak Divljan (Detoni Dujmić 1998: 164).

4. Mit i ritual u romanu *Kći Lotrščaka*

Biljana Oklopčić u članku „Mit i ritual u Kćeri Lotrščaka“ (2011) interpretira romaneskne elemente koji se oslanjaju na mitsku građu. Autorica pronalazi niz struktura koje su djelomično ili u potpunosti preuzete iz mitske domene, a u nekima od njih jasno su uočljivi i ritualni elementi.

„Ljubav, žudnja, junak, mitski subjekt, princip kulture neki su od pojmova čije ponovljeno iščitavanje ovdje postaje izrazom autoričine želje da pristupi Zagorkinu književnom opusu ne samo kao dijelu generacijski prenosivog ženskog iskustva nego i kao „ženskom pismu“ koje, s pomoću povijesnoga konteksta, sudjeluje u činu mitogeneze: (re)konstrukciji poganskih, kršćanskih i nacionalnih mitova u narativnom prostoru ženske „popularne“ romanse“ (Oklopčić 2011: 60).

4.1. Poganski mitovi

S poganskim se mitom susrećemo na dvama mjesta u romanu – u legendi o Crnom otoku i bogu Urusu te priči o „lukavačkoj veparici“ (Oklopčić 2011: 68). Zagorka je legendu o Crnom otoku i bogu Urusu izvela iz mita o Dionizu, „bogu plodnosti (zemlje), vegetacije, vina i žena koji se često prikazuje u životinjskom obličju...“ (Oklopčić 2011: 68). Funkciju i mitološko značenje Urusova lika, Zagorka je spojila s vjerovanjem kako je Dioniz bog mističnih religijskih rituala (Oklopčić 2011: 69):

„Dakle, čuj i upamti: u turopoljskim šumama bilo je nekoć kao mravlja, ogromnih životinja. Nalikovale su na volove, samo su bile još jedanput tako velike, dlaka im je bila crna, a rogovi dugi dva rifa. Životinja se zvala tur, po čemu i Turopolje nosi svoje ime. Na ovom otoku stajao je grad, crn poput noći. U njemu je živio kralj turova. Bijaše ogroman, crn, oči kao dvije baklje, a rogovi zlatni. Ime mu je bilo Urus, bog plodnosti. Jedne burne noći porastu mu rogovi do neba, dosegnu crne oblake, a vila Oblakinja zapne mu o rogove. On je skine s oblaka, zarobi u gradu i živio je s njom u ljubavi. I uskoro čitav otok poplaviše vile crnih kosa. Nago im je tijelo pokrivaio crni veo. I kad bi nastala noć, ljudi vidješe kako se na mjesecini u srebrnim valovima Save kupaju vile, a vjetar vijori njihovim crnim velima poput oblaka.

Svake godine iziđao je iz crnog boga bijeli nagi mladić. I tada crne vile poletješe svijetom i ugrabiše mladu nevinnu djevojku, odjenuše je u bjelinu i žrtvovaše svojem bogu Urusu. Još i sad pričaju da otokom lete crne vile i prozvaše ga Crnim otokom. To je priča. A sad će princ sve to vidjeti prikazano istinito“ (Zagorka 2006: 158).

Priča o „lukavačkoj veparici“ je „zapravo travestija mita o Adonisu/Atisu u kojem naočita mladića kojeg je ljubila božica Afrodita/Kibela u cvijetu mladosti usmrćuje vepar“ (Oklopčić 2011: 70).

„Razgovor pobudi Mandušinu radoznalost. Već drugi put čuje o toj veparici i nesavladiva želja ponuka je da plaho upita:

– Kakva je to veparica o kojoj govorite?

– Rosanda, gospodarica grada Lukavca.

– Zar žena medvedgradskog gospodara Brandenburga?

– Nitko ne zna što mu je: sestra, rođakinja ili nešto drugo, ali žena mu nije. Jednog dana našla se u gradu, ali kako to se ne zna.

– A zašto je nazivate veparicom?

– Svijet je tako zove. Uvijek šumama goni veprove. Kažu da ne trpi sunce kao ni sova pa samo predvečer izlazi iz grada i bratimi se s veprovima. Čuvajte Divljana od nje.

– Zašto? - zapita ona radoznalo.

– Priča svijet da mlad momak koji jednom uđe u Lukavac nikad više ne izađe iz grada.

– Kamo bi dospio? - opet će Manduša.

– Tko bi znao! Nestane. Sve što je mlado kloni se Lukavca kao smrti. Jednom smo se s njom sreli i gotovo da su joj oči iscurile tako je gledala Divljana“ (Zagorka 2006: 66-67).

U romanu se spominje i kršćansko-poganski ritual – procesija dodola – dio proslave blagdana svetog Jurja, zaštitnika Turopolja (Oklopčić 2011: 70). U prvobitnom značenjskom kontekstu procesija se veže „uz obred prizivanja kiše i zahvalu bogu/duhu bilja koji oživljava drveće i prisutan je i u drugom bilju; procesija s predstavnikom božanstva ima isti blagotvorni učinak na perad, voćke i usjeve“ (Oklopčić 2011: 70).

„Svanulo je Jurjevo. Pozdravlja ga proljetno sunce, zelena šuma, raspupano cvijeće, sretni, zaljubljeni pozdravljaju ga pastiri u polju i ptice u gaju, pozdravljaju ga Gričani pod starim kulama i Turopoljci pod gradom Lukavcem“ (Zagorka 2006: 387).

„Vi sigurno ne znate. U nas je o Jurjevu običaj da pet najljepših djevojaka u odijelu od lišća obilaze od kuće do kuće, pjevaju pjesme i nose proljetni pozdrav. Moju kćer proglasiše kraljicom dodola i otad je nitko ne zove njezinim krsnim imenom, već joj je ostalo ime Dodola“ (Zagorka 2006: 124).

Iz prethodnih je navoda vidljivo da se poganski mitovi vežu uz običaje karakteristične za određen blagdan ili svečanost, ali i za narodne priče. Zagorka ih povezuje i njima pridaje važnost integrirajući ih u djelovanja glavnih protagonista romana. Također, kroz svaki se od njih uviđa alegorija već poznatih povijesnih mitova/legenda te zadržavaju prvobitni značenjski kontekst.

4.2. Kršćanski mitovi

Zagorka u narativni prostor romana unosi i nekoliko legenda o životima svetica, ističući temeljni nauk katoličke crkve utemeljen na vrijednostima poput ljubavi prema bližnjem, žrtvi i praštanju (Oklopčić 2011: 72). Oklopčić (2011: 72) navodi da „jedna od njih, legenda o Bogorodici s Kamenitih vrata, postala je glavnim pokretačem romana. Utkana u nesretnu sudbinu Ruže Tepečić, Divljanove majke, priča o staroj slici Bogorodice, o kojoj je „čitav kraj znao“ i „svi su govorili da je bila vjenčani dar banice Manduše koja je stvorila Grič, grad sa sedam kula“ (Zagorka 2006: 433), istovremeno funkcionira i kao sredstvo raskrinkavanja licemjernosti crkve i kao vizija praštanja i ljubavi koju ni ljudska zloba ni nepogode ne mogu uništiti. Jer, kako to Zagorka, koristeći se povijesnim izvorima, sroči: „Sve što je bilo pod kamenitim vratima izgori, sve proguta plamen, ali kad je oganj dopro do lika matere Kristove, ugasnu. I ljudi se križaju i šapću: O sveta, o čudotvorna Majko...“ (Zagorka 2006: 444).

U romanu Zagorka tumači i dvije legende o životima svetica Kimernis i Lucije. Sveta Kimernis u romanu je opisana ovako:

„Na velikom križu razapeto stvorenje napola nalik na muškarca, napola na ženu. Na glavi joj kraljevska kruna, ispod nje do pojasa padaju duge kose. Lice je obraslo bradom. Skupocjeno odijelo žensko, oko struka široki kovni pojas, a ispod suknje vire dvije ženske noge. Jedna obučena u nježnu cipelicu od zlata, druga bosa. Pod nogama škrinja. Na njoj leži druga cipelica. Uz škrinju kleči stari guslar pa gudi“ (Zagorka 2006: 132).

Oklopčić (2011: 73) o izboru sv. Kimernis govori da je Zagorka njome „pridonijela autentičnosti romana jer je iskoristila lokalne povijesne spomenike i vjerovanja; priču o svetici kao zaštitnici ljudi u nevolji, posebno žena, ispreplela je sa životima svojih

junakinja, Manduše i Dodole, koje se često obraćaju upravo svetoj Kimernis za zaštitu...“.

Za sv. Luciju Zagorka (2006: 249) navodi:

„Sveta Lucija u nas je veliki svetac. Ona je turopoljski patron i znamenita za muške i ženske. Svake godine na Lucijino muški biraju novog komeša i općinske poglavare, a djevojke biraju sebi muževe“.

Kršćanski su mitovi u romanu povezani uz svece koje likovi zazivaju radi izbavljenja od opasnosti (spasonosnog rješenja) i zaštite. Bitno su povezani s poganskim mitovima, posebice kroz vjerovanja u bogove zaštitnike te običaje koji se održavaju na blagdan nekog sveca. Ujedno se kršćanski mitovi koriste za prikaz pozitivnih strana vjerovanja, ponajviše uz čestiti i plemeniti život svetaca.

4.3. Nacionalni mitovi

Obrada nacionalnog mita u *Kći Lotrščaka* uočava se u mitu o banici Manduši i nastanku Zagreba (Oklopčić 2011: 74). Zagorka (2006: 26-27) o tome piše sljedeće:

„– Prije, bogzna koliko stotina godina, bio je tu gdje je sada naša slavna varoš pusti brijeg. Jednog dana uzjaše mladi hrvatski ban negdje daleko bijelog konja i s nekoliko svojih vitezova pođe na put. Ide ban. Ide i dođe baš u ovaj kraj. Putem nigdje nije našao vode i žeđ mu osušila usta. Samo što ne izdahne. I njegove vitezove bacila žeđ s konja pa kao da su mrtvi. Ali mladi se ban još drži, ide naprijed, ide i dođe baš tu ispod brda gdje je sada Manduševac. Spazi mladu, lijepu djevicu. Stoji ona s vrčem u ruci, a kraj nje teče živo vrelo. Voda kao srebro! Ban hoće da potrči k vrelu, ali ga žeđ slomi. On padne na zemlju pa uzdahne: »Oj, djevojko, tko si?«

A ona se oglasi pa kaže: »Manda mi je ime.«

»Man - dušo - zagrabi...!« Vise nije mogao i klone kao mrtav. Djevojka napuni vrč srebrne hladne vode, prhne poput ptice k nepoznatom vitezov i milo mu govori:

„Napojit ću te, mladi junače, ali znaj: tko se napije s ovog vrela, ne može više nikada ostaviti ovaj kraj!“ I ona ga napoji, a on kao da je srknuo život. Snaga mu se vrati, dignu se i stane na noge. Djevojka napoji i njegove vitezove i svi kao da su uskrsnuli: živi, zdravi i vedri. Ali ne mogu da idu svojim putem.

Gledaju lijepu goru i divni kraj i stoje. Baš kao da su zarobljeni. I tako mladi ban ostane tu. Oženi se Mandušom zlatokosom, sagradi na ovom pustom brdu slavni grad sa sedam tornjeva, prozove ga Zagreb, a vrelo koje mu povraća život Manduševac. I banica Manduša zalijevala je vrtove i vinograde čudotvornom vodom iz Manduševca i nikad nije bilo suše, sve je cvalo i rodilo.

Jednog dana dođe mladom banu u posjet rođeni brat. Kad je ovaj vidio kako mu brat uživa lijepu ženu, sjajni grad i rodne vinograde, zameo se u njemu jal.

Bilo je to uvečer. Banica sama, jalni brat hoće da otme banicu i razori grad. Ali banica Manda potrči u kulu i stade zvoniti u Lotrščak da dozove svoga muža. Ban osvane, a rođena se braća pobiše. Jedan drugom zarine mač u prsa. Obojica izdahnuše, a da se nisu izmirili. Žalostila se jedna banica i poletjela na Manduševac da se baci u zdenac. Ali se iz njega uzdigla vila manduševačka, u ruci joj zvijezda Danica, pa ovako reče nesretnoj banici:

»Ne ubijaj se, banice Mandušo, već idi u kulu Lotrščak i kad odzvoni zvonce, skini s neba zvijezdu Danicu pa svijetli i traži duše zavađene braće. Traži ih u gradu, u kulama, dvorcima, svuda. Ne nađeš li ih tamo, poleti nad gričke tornjeve. Kad ih nađeš, tada ih pomiri. Jer, znaj: dok ih nisi našla i pomirila, nikad u tvom rodu mira ni sloge!«

I tako vam od tada svake večeri kad zazvoni cinkuš, izlazi iz Lotrščakove kule duh banice Manduše, raspletjenih zlatnih kosa, u ruci joj zvijezda Danica i traži duše zavađene braće, traži ih, traži...

Navedenom se scenom dodatno naglašava motiv sukoba i nesloge među Hrvatima, ali i podsjeća da posljedice takvog razdora mogu biti pogubne (Vitković 2021: 7). Roman donosi i prikaz ponosnih Gričana koji smatraju uvredom kada netko okleveće ime banice Manduše (Vitković 2021: 7). Također, „Zagorka dodatno proširuje ovu predaju kreirajući glavni lik Manduše koja ne samo da nosi baničino ime i posebno je povezana s kulom Lotrščak, nego ju ostali likovi u svojim iluzijama često povezuju s banicom što joj više puta spašava život“ (Vitković 2021: 7). Time Manduša dobiva važnu poziciju i ulogu u mitu te se učvršćuje svijest o njoj kao važnoj junakinji povijesti Zagreba (Vitković 2021: 7).

5. Povijesni kontekst romana

Kći Lotrščaka plod je istraživanja povijesne građe povezane s mjestom i vremenom u koje je smještena njihova radnja (Joh 2015: 6), a uočava se na samom početku romana, kod Smolkova proglasa takozvanog Božjeg mira:

„Svi ljudi, kršteni i čestiti, svih staleža i zanata! Po staroj navadi i starim pravicama našim zapovijeda se na slavnom kraljevskom gradu Griču za dvije sedmice dana božji mir! Umuknite, opaki jezici, zaustavite mržnju, odgodite osvetu! Tko opsuje, okleveće, napadne, rani ili ubije bližnjega, odsjeći će mu se jezik, ruka i glava – po starim zakonima i pravicama našim!“ (Zagorka 2006: 5).

Povijesna priča naslanja se na netrpeljivost između Griča i Kaptola, sporove između Turopoljaca i Kaptola oko plaćanja desetine te između Turopoljaca i tadašnjega gospodara dvorca Lukavca, Đure Brandenburga (Joh 2015: 6). U priču su uvrštene

lokalne legende, običaji, praznovjerja, navike, čime Zagorka stvara živopisnu i uvjerljivu scenu kojom se kreću njezini likovi (Joh 2015: 7).

Roman započinje i završava usmenom predajom: o Mandi Zagorka priča na početku, a završava pričom o spasenju slike Majke Božje Kamenite (Marks 1996: 363-364). Zagorka ide dalje od usmene tradicije: „poput luka povlači sastavnicu među tim dvjema pričama koje uokviruju i njezin roman i legendarni Zagreb“ (Marks 1996: 364). Polazi od poznate predaje o Mandi na zdencu i žednome banu. Marks (1996: 364) navodi da „priču o čudotvornoj manduševačkoj vodi, te da ne može zaboraviti Zagreb onaj tko je se napije, morala je Zagorka čuti u usmenom kazivanju ili možda izmisliti. Taj navod potvrđuju zapisi usmenih priča, primjerice ona zapisana 1967. u Resniku o vraču koji je imao kuću na Manduševcu i ljekovitom je vodom liječio ljude, te zapis iz Gornjega grada isto tako iz šezdesetih godina“. U daljnjoj je fabuli predaja o Manduševcu samo okosnica. U romanu je literarno adaptirana i zagrebačka legenda o Bogorodičinoj slici koja je nađena uz napuštenu Mandu u zvoniku Lotršćaku (Marks 1996: 364). „Slika čuva Mandu i Manda sliku sve do kraja romana, do požara na Griču“ (Marks 1996: 364). Legendu o požaru i spasenju slike Majke Božje Kamenite prvi spominje Krčelić u *Annuama* i datira u 1731. g., a Zagorkin se opis podudara s njegovim zapisom koji glasi:

„Zagreb su zadesili krupniji požari. Prvi 31. svibnja 1731., koji je uništio veliki dio Gornjega grada i Kaptola. (...) Kod tog požara dogodio se spomena vrijedan događaj: posred plamena ostala je neoštećena slika blažene djevice Marije, koja se sada, zaslugom pobožne udovice nekog Modlara, štuje pod svodom gradskih vrata. Ta je slika stajala prije poviše Gradskih vrata. Posred plamena, čak iz pepela, pošto je potpuno izgorio okvir, nađena je čitava i neoštećena te je trećega dana izvučena iz pepela“ (Krčelić prema Marks 1996: 372).

Prema navedenom, autorica u roman unosi dvije najpoznatije zagrebačke priče koje međusobno sadržajno povezuje, za što nema nikakve potvrde u usmenim kazivanjima (Marks 1996: 364). „Ali značajno je još nešto: te priče, poglavito predaja o Mandi i postanku grada nisu samo dekor, slikovit folklorni okvir u narativnom postupku tog trivijalnog povijesnog romana već su događaji opisani u predaji istodobno i temelji romaneskne radnje“ (Marks 1996: 364). Zagorkina je priča o Manduševcu mogla utjecati

i na usmena kazivanja o istome tijekom vremena, premda se radi o vrlo čitanom romanu (Marks 1996: 364).

U Zagorkinim popularnim romanima grad Zagreb i njegova prošlost zauzimaju važno simboličko mjesto (Kolanović 2006: 449). „Nije bilo dana u kojem ne bi bar malo vremena posvetila proučavanju prošlosti Zagreba. Taj stari, danas pomalo i zaboravljeni Zagreb, ona je izvanredno poznavala. U mladosti je obilazila historijske arhive u Budimpešti, Beču i nekim drugim gradovima te tamo uspijevala doći do nekih rukopisa iz prošlosti Zagreba koji ni danas našoj javnosti nisu dovoljno poznati, a još manje istraženi“ (Đorđević prema Kolanović 2006: 449).

„Tako Zagorka kao *historijske crtice* njezine drame/romanse navodi presudu Banskog suda koji je osudio Jurja Brandenbura na smrt i gubitak svih imanja u Hrvatskoj; nedjela Kosackoga koji je bio poznati nečovjek onoga doba i koji je na Medvedgradu i Turopolju hvatao plemiće i građane te ih vješao, a žene dao svlačiti do gola, koji je navaljivao na crkvena svetišta, na Medvedgradu izložio dva građanina zvijerima kao hranu te izgnao mesara Benedikta iz grada. Nadalje, ona navodi povijesnu utemeljenost običaja koji se spominju u drami/romansi poput spasa osuđenika ženidbom te proglašenje Božjeg mira, a u samim bilješkama romana navode se dva povijesna izvora koja su poslužila Zagorki: *Brandenburgove orgije* – napisao povjesničar Sebaldo Branberger i *Povijest Turopolja* Laszowskog“ (Kolanović 2006: 453-354).

Glavni su junaci romana *Kći Lotrščaka* kreirani kao svojevrсни heroji svjetovne mitologije nacionalno-prosvjetiteljskih težnji (Kolanović 2006: 351). Stvaranje mitološkog identiteta grada Zagreba integriranog u nacionalnu utopijsku viziju konstanta je njezinih popularnih povijesnih romana (Kolanović 2006: 351). Kolanović (2006: 351) navodi da „svjetovnost kao dominantan ideološki podtekst romana istaknuta je samom simbolikom naslovne sintagme. Pritom imenica „kći“ upućuje na lik Manduše koja u svom imenu simbolički nosi legendu o postanku imena vrela Manduševca i grada Zagreba, dok su poznata grička kula i zvono Lotrščak romantizirani simboli kontinuiteta građanskoga dijela Zagreba“. Lik Manduše povezivat će se s duhom lijepe Mande koja na Griču uživa status svjetovnoga božanstva (Kolanović 2006: 352). „Glavni muški lik Divljan svojevrstan je turopoljski Robin Hood, uzima od bogatih da bi dao siromašnima, boreći se za njihova prava, što smatra vlastitim životnim projektom“ (Kolanović 2006:

352). U romanu se s jedne strane nalazi romantiziranje svjetovnoga dijela staroga grada, dok druga strana svojevrsno ocrtava antipatije prema crkvenom dijelu staroga Zagreba (Kaptola) (Kolanović 2006: 352). Negativno oslikavanje crkvenih dužnosnika i same Crkve te kritika licemjerja crkvenih redova (redovnici koji otimaju i napastuju mlade djevojke – kao što kanonik Šimun pokušava oteti Mandušu, zatucanost, pohlepnost svećenika za materijalnim sredstvima) pridonijeli su Zagorki antipatije crkvenih redova (Kolanović 2006: 352).

Zvono Lotrščak romantizirani je simbol kontinuiteta građanskog dijela Zagreba: „(...) njegov zvuk kao da prenosi šaptaj starih pradjedova – čija je ljubav, hrabrost i izdržljivost uzdržala, očuvala i ostavila ovaj grad u baštinu potomstvu – netaknut! To je kao neko srce iz davnine – što svake večeri ponovo zakuca – da ne bi zamrla stara grička ljubav prema svojem gradu...” (Zagorka prema Kolanović 2006: 454). Osim navedene simbolike povijesti gričkoga zvona, ističe se i važnost zvonara, a u Zagorkinu romanu to mjesto pripada liku zvonarice Manduše: „Svima je njihovo zvono (mислеći na Lotrščak) zborilo nekim naročitim jezikom i oni su nosili taj zvuk u svojoj duši kao neku svoju melodiju, a oni zvonari, koji su umjeli da izmame zvonu najljepše tu melodiju – sticali su opću popularnost. (...) Manduša je simbol ljubavi prema Zagrebu. Pravi Zagrepčani ne mogu da žive bez svojeg rođenog grada (kao ni ona), oni ljube čak stare zidine Griča kako je to dokazala nedavna anketa za Kamenita vrata. Ljubav za kamen starog nam grada nije dakle romantika prošlosti!” (Zagorka prema Kolanović 2006: 454-455).

„Ona je kao dijete ostavljena u zvoniku i njezin ju je poočim pronašao upravo zbog zveckanja zvona, jer je bila zavezana njegovim užetom. Manduša zvonjavom spašava Grič od požara, Turopoljce od lukavačkih vojnika zvoneći na uzbunu u zvoniku lokalne crkve, a zvuk gričkoga zvona na kraju spašava nju od smrti i izbavlja je iz ludila. Zvono je simbol Lotrščaka, a Lotrščak je simbol Zagreba“ (Joh 2015: 8).

Radnju romana prikazala je „Glumačka družina Histrion“ na ljetnoj pozornici Opatovina u Zagrebu u sklopu Zagrebačkog histrionskog ljeta, a predstava je postala zaštitnim znakom ljetnoga Zagreba (Marks 1996: 364). „Obnovljena je u čast obilježavanja 900. obljetnice grada Zagreba. Na plakatu što je tom prigodom tiskan, Borislav Vujčić se poziva na predaju, na nježnu priču o Mandi koja zavjetuje mir

pučanstvu, ali i ljubav prema gradu. U tome ozračju i priča, i roman, i predstava istodobno postaju simbolima ovoga grada, njegova identiteta“ (Marks 1996: 364).

6. Analiza protagonista romana

Radnja romana zbiva se u 16. stoljeću u Zagrebu i Turopolju te je bitno povezana s djelovanjem niza povijesnih figura čije su osobine povijesno kontekstualizirane. Glavne su figure romana Manduša i Divljan koji na početku radnje daju privid potpuno različitih likova, ali s raspletom postaju nositelji istih postulata. Mandušu krasi najljepši epiteti, gotovo idilični hvalospjevi Gričana koji „(...) je gledaju pa šapću: ide kneževica Manduša, pjesmozvonica!“ (Zagorka 2006: 10). Ipak, to će se promijeniti njezinom udajom za Divljana, zvanog „antikrist“, jer će i ona tada slovit kao „antikristica“, što je u potpunosti suprotno njezinim vjеровanjima. Isprva valja naglasiti kako je Manduša jedina figura koja o Divljanu govori: „On je sasvim obični razbojnik. Čim sam ga vidjela, odmah sam znala da nije antikrist“ (Zagorka 2006: 17). Uz Mandušu se veže motiv spasa, ne samo u pogledu Bogorodičine slike, već u obliku fizičke pomoći, žrtvovanja sebe, što se uočava u odluci o iznenadnoj udaji nakon što sazna istinu o sebi kao nezakonitom djetetu. Spašava Divljana od smrtne kazne, a sebe izlaže zlim jezicima. Prvi susret Manduše i Divljana prikazan je šutnjom i sumnjom, što će se protezati do samoga kraja i okarakterizirat će njihov odnos, sve do trenutka izjave obostrane ljubavi. Divljan, u Mandušinim očima, predstavlja sve suprotno od nje same, ali se ipak često upita „Zar da je uistinu razbojnik?“ Divljanova crta poštenja i dobrote izaći će na vidjelo kada Manduši obeća da će joj do kraja života biti kao brat i time zadržati njezino djevičanstvo. Njihov dolazak u dvorac plemića Ignaca Pogledića promijenit će njihovo viđenje jedno drugoga. Tada se javlja blaga ljubomora koja je ponovo prikrivena motivom žrtvovanja. Manduša razmišlja o Divljanovom odlasku s namjerom da spasi Pogledićevu kćer, prilikom čega govori: „(...) i žurio se, i otišao ne brinući se što će biti od mene. (...) Ostavio me u stranoj kući, a još maloprije reče mi da će se starati za mene“ (Zagorka 2006: 116). Sve tužnija bivala joj je duša trzajući se u nesvjesnom nemiru. S druge strane, Divljan još nesvjestan svoje ljubavi prema Manduši, žrtvuje tu istu ljubav za njezin bolji život, smatrajući da će joj Živko pružiti lagodniji život. No, Manduša saznajući za to, zaziva Divljana, a on ju u svakoj nevolji pronađe i spasi. U ovome se kontekstu njihov odnos odvija „izvan njih samih“ jer ih sudbina stavlja jedno pred drugo. Naposljetku, jedan u drugome pronalaze spas. Njihova je ljubav njima nevidljiva i nejasna, dok su je ostali

likovi svjesni, primjerice Porča govori Divljanu: „Branio se ti koliko te volja, spasila ti je glavu, ali smaknula srce“ (Zagorka 2006: 142) ili Iglica ovako misli: „Razvaganio se lopov u djevojačkom srcu, a ona bit će da i ne zna. Jest, bit će da ne zna“ (Zagorka 2006: 190). Jedan od najljepših ljubavnih prizora događa se kada Divljan ispovijedi Živku svoju zaljubljenost prema Manduši: „Čujem kako diše i ugodno mi je, godi mi. Blizu mi je, pod mojom je zaštitom, na mojoj brizi. (...) Nikada ne smije saznati kako mi je bila draga“ (Zagorka 2006: 231). Manduša svoju ljubav prema Divljanu ispovijedi Bogorodici: „U očima joj dršće preplašeno pitanje. Upravila ga je njoj, Bogorodici, jedinom pouzdaniku i pita: što se to događa sa mnom? Što je to da dršćem kad čujem njegove korake i trnem kad uhvati moju ruku i patim kad provodi dane s njom, s Dodolom?“ (Zagorka 2006: 231). Ljubav pobjeđuje nakon neprekidne borbe dobra i zla te njoj suprotstavljenih likova, a glavni junaci završavaju sretni zajedno. Na kraju, ljubav ih je vodila do konačnog cilja, do borbe za vlastitu sreću. Mandušin se lik mijenja s odvijanjem radnje, od djevojke koja djeluje u zadanom okviru dolazi do junakinje koja promiče vlastite granice. Na isti se način može opisati Divljan koji je život podredio izvršenju zavjeta, ali mu moralne vrijednosti promjene namjeru. I Manduša i Divljan postaju nosioci čestitosti i pravednosti, a čista ljubav postaje njihova najtočnija karakterizacija, ali i simbolika vrijednosti za koju se isplati trpjeti.

Pozitivni se likovi često bore s teškoćama koje pred njih stavljaju negativni likovi. Jedan je od njih i kanonik Šimun koji je prepreka Mandušinoj i Divljanovoj ljubavi, ali i smirenom životu. Premda kanonik Šimun predstavlja crkvenog dužnosnika, karakteriziraju ga osobine nedosljedne njegova poziva. U romanu saznajemo da je on odgovoran za tešku sudbinu glavnih protagonista. Zagorka ga prikazuje kroz motive oholosti, bludnosti, zloće, zavisti, podlosti i požude, a svaki bi se od njih mogao potkrijepiti događajima i citatima. Roman započinje i završava Šimunovim namjernim paležom kojim nastoji prikriti svoja zlodjela, a ujedno i opravdati svoju zloću. Njegov najvrjedniji plijen predstavlja Manduša koju ne može nikako uhvatiti te u gorčini odluči biti nositelj njezine sudbine zatvorivši je u samostanski toranj. Kanonik predstavlja autoritet drugome crkvenom obnašatelju, Mirši, ali se njih dvojica razlikuju u vrijednostima koje zastupaju. Mirša u svojoj službi otvoreno govori o ljubavi prema Dodoli i braku s njom, dok Šimun živi u bludnosti zavjetovan vjerom. Miršu kao pozitivnu figuru opisuju i drugi likovi pa tako Iglica govori: „Mirša je najpobožniji pop,

služi više misa u tjednu nego kaptolska gospoda čitav mjesec, a sad brani antikrista“ (Zagorka 2006: 41). Ujedno, brani Divljana govoreći da je svaki čovjek pogrešiv i da sigurno nije znao što znači Božji mir. Mirša s jednakim vrijednostima govori o svećeničkom pozivu i bračnoj zajednici: „Nije li bilo mnogo ljudi koji su proglašeni svecima, a imali su obitelj? Ako ih žena i ljubav nisu spriječili da budu sveti, zašto bi popa sprječavalo da bude dobar svećenik, a uz to ljubi ženu, svoju ženu“ (Zagorka 2006: 274). Iako Šimun i Mirša predstavljaju istu instituciju i obavljaju jednak poziv, Miršu ispunjava jednako poštovanje prema crkvenom i svjetovnom, a ono se uviđa u njegovoj iskrenosti i spremnosti da pronade vlastitu sreću. Zagorka je kroz njih unijela u roman dvosmisleni težinu vrijednosti kojom predstavlja ambivalentno ponašanje, ponajviše u djelovanju jakih emocija i preuzimanju odgovornosti. Također, dok Mirša predstavlja oličenje moralne čestitosti i čistoće svoga svećeničkog poziva, lik Šimuna označuje osobu koja ne mari za tradicionalne moralne vrednote.

7. Zaključak

Zahvaljujući poticaju biskupa Josipa Jurja Strossmayera, Zagorka počinje pisanje povijesnih romana kao propagandnog sredstva sa zadaćom da hrvatski čitaoci napuste čitanje njemačkih djela. Zagorka prihvaća biskupov prijedlog i u nizu napisanih romana nastaje i roman *Kći Lotrščaka* (1921-1922). Radnja romana *Kći Lotrščaka* isprepletana je legendama vezanima uz Grič, Kamenita vrata, vrelo Manduševac, postanku imena Turopolje i Zagreba, a povijesna priča obrađuje i nesnošljivost između Kaptola i Griča, Turopoljaca i Kaptola te Turopoljaca i gospodara dvorca Lukavca, Đure Brandenburga. Pripovjedni je tijek zaokružila glavna junakinja romana Manduša oko koje se gradi legenda o zvonu Lotrščak, gričkoj kuli i Bogorodičinoj slici. Analiza povijesnog konteksta pokazala je Zagorkin talenat u kombiniranju povijesnih događaja, oslanjajući se na običaje, mitove, lokalne legende, prilikom čega dolazi do stvaranja zapleta u kojemu se osuvremenjava povijesno znanje i oslikava povijesna scena. Tome pridonosi i autoričino zanimanje za hrvatske povjesnice, što je vidljivo u obilaženju arhiva, čime tijek romana dobiva veću autentičnost. Također, karakterizacija glavnog junaka, u ovome slučaju Manduše, kao i sam grad Zagreb „nije samo pozadina romanesknog zbivanja, već gotovo mitski junak čija romantizirana prošlost izbija iz svake stranice“ (Kolanović 2006: 449).

8. Sažetak

U ovom završnom radu provedena je analiza povijesnog konteksta romana *Kći Lotrščaka* Marije Jurić Zagorke. U prvom poglavlju „Stvaralaštvo Marije Jurić Zagorke“ analiziran je književni rad autorice koji pokazuje njezin značaj za razvoj hrvatske dramske književnosti zbog kojeg je izborila naslov jedne od najčitanijih hrvatskih spisateljica. Drugo poglavlje „Zagorkini povijesni romani“ donosi opis sredstava kojima Zagorka stvara razgranate fabule, u kojima se često isprepliću ljubavne veze i političke spletke povezane nacionalnom tematikom. Na temelju navedenoga saznajemo karakterizaciju povijesnih likova te realizaciju povijesti u tijek priče. U trećem poglavlju „Mit i ritual u romanu *Kći Lotrščaka*“ analizirana je uloga i značenje mita i rituala u romanu. Podijeljeni su na potpoglavlja koja sadržavaju primjere poganskih, kršćanskih i nacionalnih mitova potkrepljenih citatima. Poglavlje „Povijesni kontekst romana“ donosi analizu povijesne građe kroz koju Zagorka oslikava poznate zagrebačke legende kao podloge nastanku povijesnog romana. Posljednje poglavlje „Analiza protagonista romana“ donosi analizu likova Manduše, Divljana, kanonika Šimuna i kapelana Mirše čije su osobine povijesno kontekstualizirane.

9. Popis literature

Detoni Dujmić, Dunja (1998). *Ljepša polovica književnosti*. str. 161-164. Zagreb: Matica hrvatska.

<http://zagorka.net/biografija/>. Pristup ostvaren 11. 8. 2022.

Joh, Irina (2016). *Povijest, vrijeme i stil u povijesnim romanima Kći Lotrščaka Marije Jurić Zagorke, Na Drini ćuprija Ive Andrića i Psi u trgovištu Ivana Aralice (Diplomski rad)*. Preuzeto s <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/6016/> (12. 8. 2022.)

Jurić Zagorka, Marija (2006). *Kći Lotrščaka*. Zagreb: Školska knjiga.

Jurić, Marija – Zagorka. Kovačec, August (ur.) (2003). *Hrvatska enciklopedija: 5: Hukm*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Kolanović, Maša (2006). Od pripovijedne imaginacije do roda i nacije. Marija Jurić Zagorka u kontekstu žanra romanse. U: »OSMIŠLJAVANJA« *Zbornik u čast 80. rođendana akademika Miroslava Šicela*. (str. 351-352). Zagreb: Filozofski fakultet.

Kolanović, Maša (2006). Svjetovno pismo Marije Jurić Zagorke. U: Jurić Zagorka, Marija. *Kći Lotrščaka*. str. 449-455. Zagreb: Školska knjiga.

Lasić, Stanko (1986). *Književni počeci Marije Jurić Zagorke: (1873-1910): Uvod u monografiju*. str. 11. Zagreb: Znanje.

Marks, Ljiljana (1996). ZAGREBAČKA USMENA TRADICIJA IZMEĐU LJUBAVI I POLITIKE. *Narodna umjetnost*, 33 (2), 357-379. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/45106> (12. 8. 2022.)

Nemec, Krešimir (1998). *Povijest hrvatskog romana: od 1990. do 1945.* str. 76-79. Zagreb: Znanje.

Oklopčić, Biljana (2011). Mit i ritual u *Kćeri Lotrščaka*. U: *KAKO JE BILO...: o Zagorki i ženskoj povijesti. Radovi sa znanstvenog skupa "Marija Jurić Zagorka – život, djelo, naslijeđe / Feminizam, povijest, politika" održanog 27. i 28. 11. 2009. u Zagrebu u okviru trećih Dana Marije Jurić Zagorke*. (str. 60-74). Zagreb: Centar za ženske studije.

Vitković, Đurđica (2021). *Nastanak mitova o ženama na poziciji moći kroz povijest (Diplomski rad)*. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:406692> (12. 8. 2022.)